183
41964

Επιμέλεια: ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

Ἀθηναῖοι... Ἀθηναῖες...

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΔΙΑΣΗΜΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΟΥ

Οἱ κατὰ Τσαρούχην «Τρωάδες»

«ΟΤΑΝ Η ΤΕΧΝΗ ΠΑΘΑΙΝΕΙ ΑΝΑΙΜΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΛΗ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ, ΤΗΣ ΞΑΝΑΔΙΝΕΙ ΖΩΗ Η ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

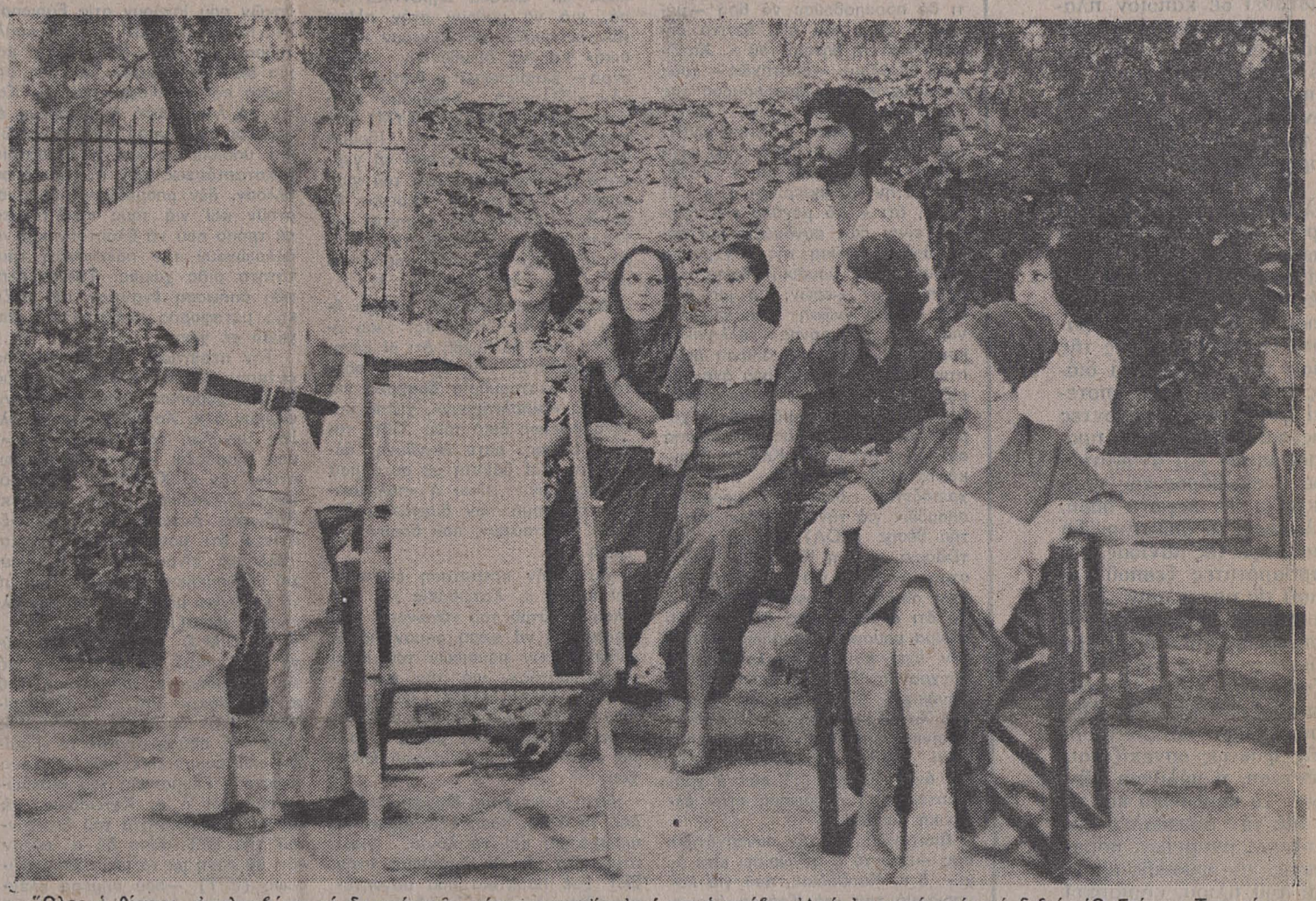

"Ολος ὁ θίασος, ἀπολαμβάνει τή δροσιά τοῦ σούρουπου, πρίν ἀρχίσει ἡ πρόβα. Ἀπό ἀριστερά πρός τά δεξιά: Ὁ Γιάννης Τσαρούχης, ἡ Ἀλίκη Γεωργούλη, ἡ Βίλμα Τσακίρη, ἡ Πίτσα Μπουρνόζου, ὁ Νίκος Γαλιάτσος, ἡ Μσρία Κωσταντάρου, ἡ Εὔα Κοταμανίδου καί ἡ Σμάρω Στεφανίδου, πού παίζει τό ρόλο τῆς Ἑκάβης.

Μέσα στό ἀκατάστατο σαλόνι, ὅπου, ὑφάσματα καί μακέττες σωριάζονται ἐπάνω σέ φωτογραφίες καί σχέδια καί, παλιές στρατιωτικές κουβέρτες, περιμένουν νά πάνε στόν κλίβανο πρίν χρησιμοποιηθοῦν ἀπ' τούς ἠθοποιούς, ἡ ματιά μου πέφτει σ' ἕνα χαρτί γραμμένο στή μηχανή. Οἱ ἀράδες του ἔχουν ἐξομολογητικό τόνο:

«Δέν εἶμαι σκηνοθέτης, οὔτε κἄν σκηνογράφος, πολύ λιγότερο ζωγράφος. Αὐτές ὅλες, ἰδίως ἡ ζωγραφική, εἶναι μεγάλες καί δύσκολες τέχνες καί ἡ σκληρή βιοπάλη μ' ἐμπόδισε νά τίς μάθω στήν ἐντέλεια. Ὅ-

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΡΑΒΙΑ

σο κι ἄν κοπίασα γιά νά τελειοποιηθῶ, δέν πέτυχα πάντα αὐτό πού ἐπιθυμοῦσα. Ἄν τόλμησα νά κάνω μερικά ἔργα ζωγραφικῆς ἤ σκηνογραφίας καί σήμερα μιά σκηνοθεσία, τό θάρρος, τό πῆρα ὡς παραπονούμενος ἐρασιτέχνης θεατής. Εἶμαι, λοιπόν, μᾶλλον, κριτικός στό τέλος, πού κάνει ὅμως πάντα τήν κριτική διά παραδειγμάτων — ἐμπράκτως. Αὐτό, νομίζω ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο, γιά νά μή ζητεῖ κανείς ἀπ' τούς ἄλλους πράγματα πού δέν γίνονται καί γιά νά πεισθεῖ καί ὁ ἴδιος, πώς ἔχει δίκιο...».

Εἶναι ὁ πρόλογος τοῦ Γιάννη Τσαρούχη γιά τήν παράσταση τῶν «Τρωάδων» τοῦ Εὐριπίδη, κατά μετάφραση καί σκηνοθεσία δική του, πού, αὐτή τή στιγμή, ἑτοιμάζονται πυρετωδῶς κάτω ἀπ' τά πεῦκα, στό περιβόλι τοῦ σπιτιοῦ του στό Μαρούσι.

Κάτω ἀπ' τό φῶς τῆς μεγάλης λάμπας, ἔχουν προσέλθει οἱ πιστοί τῆς βαθειᾶς γνώσης τοῦ ζωγράφου γιά κάθε τι ἑλληνικό. Παλιοί ἠθοποιοί τοῦ θεάτρου μέ δυνατότητες πολλές, πού ἀναλώθηκαν χρόνια ὁλόκληρα στήν ἐμπορικότητα καί ἐπιδιώκουν τώρα τήν «κάθαρση». Νέες δυνάμεις, δραματικά ταλέντα σοβαρά καί μεγάλα, πού λαχταροῦν νά δοκιμαστοῦν σέ προσπάθειες «ἐκτός κυκλώματος». Δέν ὑπάρχουν λεπτά ἐδῶ. Ὅλα εἶναι χειροποίητα καί φτιαγμένα ἐκ τῶν ἐνόντων. Τριακόσιες χιλιάδες δραχμές ἔδωσε ὁ Τουρισμός στόν Τσαρούχη καί εἶναι ζήτημα ἀν θά φτάσουν αὐτά γιά νά νοικιαστεῖ τό ὑπαίθριο γκαράζ πού θά φιλοξενήσει τήν παράσταση. Τό μόνο καλό, εἶναι πώς τό ἔργο, βρίσκεται ἀπό καιρό τελείως ὁλοκληρωμένο στό μυαλό του. Μιά φίλη του ἀπό τό Παρίσι, ἡ ζωγράφος Ντέ Νόμπιλις τοῦ ἔγραψε ἀπαντώντας στούς δισταγμούς του: «Οἱ Τρωάδες εἶναι ἕνα πνευματικό σου παιδί, πού, τώρα πιά, εἶναι εὐκολότερο νά τό γεννήσεις παρά νά τό ἀποβάλεις...». Καί ὁ ζωγράφος, πείστηκε ν' ἀναλάβει τό δύσκολο ἔργο.

ΑΒΥΣΣΑΛΕΑ ΠΑΘΗ

Πρῶτοι θεατές, οἱ γείτονες τῶν σπιτιῶν τῆς Μαγκουφάνας. Μαζεύονται κάθε βράδυ ἔξω ἀπ' τά κάγκελλα τοῦ κήπου καί συμπάσχουν μέ τούς τραγικούς ἥρωες.

—Δέν τήν ἀντέχω τόση μελαγχολία καί τόσο κλάμα, ἔλεγε προχθές ὁ ἡλικιωμένος ἄνθρωπος πού ἀποχωροῦσε σκυφτός ἀπό τή δοκιμή. Κάθε βράδυ, στέκομαι ἐδῶ πέρα καί δέν ἀντέξα ποτέ νά δῶ τό ἔργο ὡς τό τέλος...

Στόν ἐξοχικό ἥσυχο δρόμο, οἱ «Τρωάδες» ἔχουν δημιουργήσει ἀβυσσαλέα πάθη. Τό ἴδιο βράδυ μετά ἀπό μιά ἐξαντλητική πρόβα, τρία ἀπό τά αὐτοκίνητα τῶν τεσσάρων πρωταγωνιστριῶν τοῦ ἔργου, ἔμειναν ἀπό λάστιχο. Διαπιστώθηκε πώς κάθε ρόδα εἶχε... καρφωθεῖ μ' ἕνα πελώριο καρφί. Στήν ἀρχή, ὅλοι νόμισαν πώς πρόκειται γιά κάποια ἀνόητη φάρσα - σαμποτάζ. Κι ἀμέσως μετά, ἀντελήφθησαν πώς, ἦταν ἡ ἐκδίκηση ἑνός παιδιοῦ τῆς γειτονιᾶς πού ἐπρόκειτο νά τό πάρουν νά παίξει τόν Ἀστυάνακτα καί ὕστερα ἀλλαξαν γνώμη. Ἀλλά ὁ μικρός, πήγαινε μέρες τώρα, κοντά στά κάγκελλα κι ἔκανε σκανδαλιές κι ἔδειχνε μέ κάθε τρόπο τήν ἀντίδρασή του, λές κι εἶχε ταυτιστεῖ μέ τό τραγικό τέκνο τοῦ Ἕκτορα καί τῆς Ἀνδρομάχης καί δέν μποροῦσε νά κάνει χωρίς τό... ρόλο.

Τά πενήντα του χρόνια στό θέατρο, ὅπου ἐργάστηκε τόσο ἐπαναστατικά, γιορτάζει μέ τό ἔργο αὐτό ὁ καλλιτέχνης. —«Ἕνας ἐπαναστάτης δέ γίνεται νἄνοι συνάμα καί κλασικός, ἀλλά μέ τόν Τσαρούχη γίνεται. παραδέχεται ὁ Ἐλύτης: Ἴσως γι' αὐτό νά εἶναι ἕνα ἀνέβασμα πού ἐκφράζει κατασταλαγμένες ἀπόψεις. Ὅμοιες, μ' αὐτές πού ἔχει ἐκφράσει τελευταῖα καί γιά τή ζωγραφική τήν τέχνη αὐτή, πού, ὅπως λέει, «τήν ξανάμαθε ἀπό τήν ἀρχή ἀπό τά ἀναγεννησιακά πρότυπα τῶν μεγάλων μουσείων τοῦ κόσμου».

Χαμηλοῦ, ἀνθρώπινου τόνου, εἶναι λοιπόν οἱ κατά Τσαρούχην «Τρωάδες». Καί ὅσοι ἐλπίζουν σέ «ἐκκεντρικότητες» θά ἀπογοητευθοῦν. Μιά ἁπλή, καθομιλουμένη γλώσσα χωρίς φανατισμούς —«τά ἔργα αὐτά ἦταν ἀστικά ἔργα», ἐξηγεῖ ὁ ἴδιος— ἀνθρώπινες καταστάσεις. Καρατερίστες οἱ κορυφαῖες του. Τό ἴδιο κι αὐτή ἡ βασίλισσα τῆς Τροίας, ἡ Ἑκάβη, πού παίζεται ἀπό τή Σμάρω Στεφανίδου.

—Εἶναι, ὄχι ἁπλῶς τραγωδός, ἀλλά ὑπερτραγωδός, πιστεύει ὁ ζωγράφος - σκηνοθέτης. Ὁ Εὐριπίδης στεκόταν μπροστά στίς ἠρωίδες του, ὅπως ὁ Γκόγια μπροστά στίς βασίλισσες καί στίς πριγκίπισσες. Ἤξερε νά σημαδεύει τά τρωτά τους. Καί νά βρίσκει τόν ἀληθινό χαρακτήρα τους...

—Πῶς θά χαρακτηρίζατε ἐσεῖς ὁ ἴδιος τήν παράσταση τῶν «Τρωάδων»; τόν ρωτάω.

—Ἕνα πείραμα. Ἤ, ὅπως λένε στή ζωγραφική ἕνα σκίτσο. Πειραματίζομαι ξανά, μ' ἕνα τρόπο πού ἄλλοτε ἦταν ὁ συνήθης καί σήμερα, ξεχάστηκε καί περιφρονήθηκε.

—Ποιός ἦταν ὁ τρόπος αὐτός;

—Ψυχολογική ἀνάλυση τοῦ ρόλου καί ἀκρίβεια στήν ἀπόδοση τῶν αἰσθημάτων. Πιστεύω δηλαδή πώς πρέπει κανείς νά βάλει ὅλο τό βάρος στήν ἠθοποιΐα, ὅπως τήν ἐννοοῦμε στά νεότερα χρόνια. Ὁ-

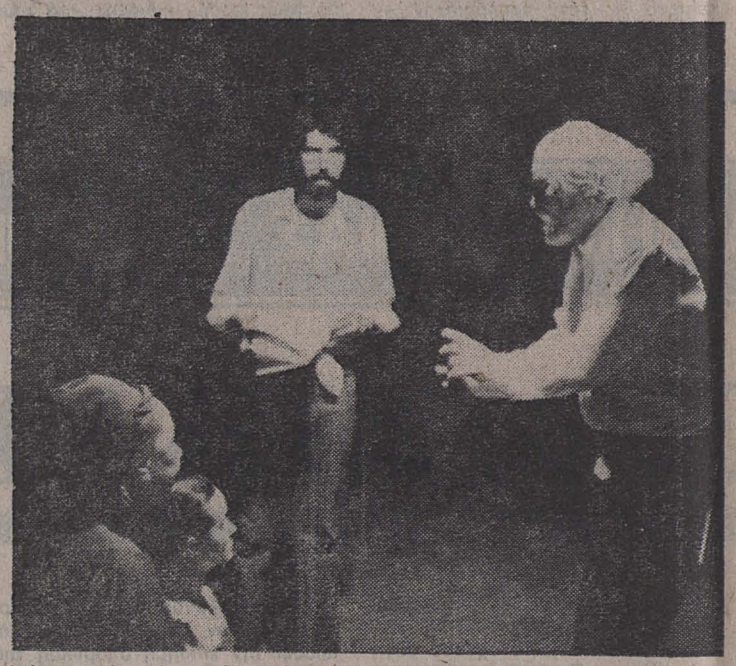

Κάτω ἀπό μιά μεγάλη λάμπα, κρεμασμένη στά πεῦκα τοῦ Μαρουσιώτικου κήπου, ὁ Τσαρούχης διδάσκει τίς «Τρωάδες» τοῦ Εὐριπίδη, σέ ἠθοποιούς μέ μεγάλο ταλέντο, στρατευμένους στήν πίστη γιά τήν ἰδιοφυΐα του. Στή φωτογραφία, ἐκτός ἀπό τόν ζωγράφο - σκηνοθέτη διακρίνονται ἡ Σμάρω Στεφανίδου, ἡ Πίτσα Μπουρνόζου καί ὁ Νίκος Γαλιάτσος.

λοι οἱ σκηνοθέτες πού καταπιάστηκαν μέ τραγωδία θέλησαν νά καλλιεργήσουν ἡρωικό ὕφος πού, δυστυχῶς, πολύ συχνά, πέφτει στό ψεύτικο. Καί, ἀντί νά μᾶς δίνει τήν ἐντύπωση τῆς ἀρχαιότητας, ὅπως ἐπιθυμοῦν, μᾶς ξαναφέρνει στό γνωστό πομπῶδη στόμφο τοῦ ρυθμοῦ Δευτέρας Αὐτοκρατορίας ἤ τοῦ γερμανικοῦ ρομαντισμοῦ ἤ ἐξπρεσσιονισμοῦ. Ὑπάρχει αὐτό τό στοιχεῖο μέσα στήν ἀρχαία τραγωδία. Ἀλλά νομίζω πώς τό παρακάνουνε. Ἐγώ, παρακάνω ἕνα ἄλλο στοιχεῖο, πού περιφρονήθηκε. Τονίζω τά ρεαλιστικά στοιχεῖα. Γιατί πιστεύω πώς, ὅταν ἡ τέχνη παθαίνει ἀναιμία ἀπό τήν πολλή αἰσθητική, μόνο ἡ ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα μπορεῖ νά τῆς ξαναδώσει ζωή.

Σ' ἕνα ἀδιέξοδο τῆς ὁδοῦ Σίνα, τήν ὁδό Καπλανῶν, βρίσκεται τό «πάρκινγκ» στό ὁποῖο πρόκειται νά ἐγκαταστήσει ὁ Τσαρούχης τό θέατρο τῶν εἰκοσιπέντε ἡμερῶν γιά νά δώσει τίς ἰσάριθμες παραστάσεις του. Ἄν καί πρόκειται γιά ἕναν ἔμπειρο, διεθνῶς γνωστό σκηνογράφο, ἡ παράσταση αὐτῆς τῆς τραγωδίας δέν θάχει σκηνικό. Καθώς τά νεοκλασικά σπίτια τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἀθηναϊκοῦ δρόμου ἔχουν παραδοθεῖ στόν διά μπουλντόζης θάνατον, τοῖχοι δωματίων, ξεθωριασμένα χρώματα, παράθυρα σάν ἄδεια μάτια, σχηματίζουν ἕνα φόντο καταστροφῆς, τέτοιο, πού μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσει τά ἐρείπια τῆς Τροίας. «Ἐλπίζουμε νά τό βάψετε, κύριε Τσαρούχη», τοῦ εἶπαν στό ἁρμόδιο ὑπουργεῖο ἅταν πῆγε νά πάρει τήν ἄδεια. Ἀλλά ὁ ἴδιος ἔχει διαφορετική γνώμη. «Τό φόντο τοῦ γκαράζ, λέει, εἶναι ἕνας Ρόθκο, καμωμένος ἀπ' τή φύση». Τό ἴδιο «πραγματικά» θά εἶναι καί τά κοστούμια τῆς τραγωδίας. Μιά φωτογραφία ἀπό τήν «Ἱστορία τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου» — μιά γριά πρόσφυγα, καθισμένη ἄψυχη σχεδόν, σ' ἕνα παγκάκι — ἦταν τό πρότυπό του γιά τήν Ἑκάβη. Καί μιά ἐπίσημη φωτογραφία ναυάρχου μέ μεγάλη στολή, ἔδωσε τήν ἰδέα τοῦ κοστουμιοῦ τοῦ Μενέλαου. Μαῦρα, ἁπλά, σημερινά φορέματα, φοροῦν ἡ Κασσάνδρα (Εὔα Κοταμανίδου) καί ἡ Ἀνδρομάχη (Ἀλίκη Γεωργούλη) ἐνώ, γιά τήν ὡραία Ἑλένη, ὁ ζωγράφος ἔχει διαλέξει μιά κρέπ ντέ σίν πυτζάμα τῆς πλάζ καί μιά καπελίνα, ἀπό προπολεμικό φιγουρίνι.

—Ἡ Ἑλένη, λέει ὁ Τσαρούχης, εἶναι ὁ τύπος πού δέν ἔχει καταλάβει τίποτα ἀπ' τήν καταστροφή πού ἔγινε γύρω της. Σοῦ λέει, Ἕλληνες, καράβια, ναυτικοί, ἄς φορέσω κι ἐγώ ἕνα ρούχο γιά... πλάζ!

—Θά εἶναι λοιπόν ρεαλιστική ἡ παράσταση τῶν «Τρωάδων»;

—Ὁ ρεαλισμός καί ὁ ἰδεαλισμός δέν χωρίζονται μέ σιδηροῦν παραπέτασμα. Στήν ἑλληνική τέχνη, ὅπως καί σέ κάθε μεγάλη τέχνη συγκοινωνοῦν ἀπολύτως. Ὁ ρεαλισμός γιά μένα, δέν εἶναι ἡ ἀληθοφάνεια τοῦ σκηνικοῦ ἤ τοῦ κοστουμιοῦ. Δηλαδή μία ἀπό τίς πολλές τεχνικές τοῦ θεάτρου πού ἀκολουθοῦν πολλοί. Ὁ ρεαλισμός βρίσκεται στόν τρόπο ὁμιλίας τοῦ ἠθοποιοῦ. Τό νά μιλάει κανείς ὅπως τόν ἔμαθε ὁ πατέρας καί ἡ μάνα του, πειθαρχώντας σ' ἕνα ρυθμό αἰωνόβιο, εἶναι γιά μένα αὐτό πού δίνει βάρος σέ μιά παράσταση. Ὁ μεγάλος ἠθοποιός, θά τό κάνει αὐτό ἠχητικό συντακτικό καί φωνητική γραμματική. Ἀλλά ἡ βάση θά εἶναι ἡ ἱερή παράδοση τῆς γλώσσας. Οὔτε ἡ λογία καθαρεύουσα, οὔτε ἡ λογία δημοτική μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσει τήν πατροπαράδοτη τέχνη τοῦ ὁμιλεῖν. Λείποντας χρόνια ἀπό τήν Ἑλλαδα, εἶδα μέ ἔκπληξη ὅτι, πολλές κοπέλλες, μιλάνε σάν ἀεροσυνοδοί καί δυσκολεύονται νά βροῦνε τούς ἀληθινούς τόνους τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς... Μιλοῦν συνεχῶς γιά τήν κατωτερότητα τῆς νεοκλασικῆς τέχνης, εἴτε πρόκειται γιά τήν Ἀναγέννηση, εἴτε πρόκειται γιά τό ρομαντισμό εἴτε καί γιά πολύ νεότερες προσπάθειες. Ἰδίως οἱ Νεοέλληνες, μιλοῦμε σά γά ξέρουμε ὅλα τά μυστικά τῆς κλασικῆς τέχνης καί νά κυνηγοῦμε τίς παραχαράξεις. Παρ' ὅλα ταῦτα, ξεχνοῦμε πάντα νά καθορίσουμε, γιατί, ἡ κλασική τέχνη τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνώτερη ἀπό τή νεοκλασική. Ὅταν ὁ Νίτσε μιλάει γιά τό ἀληθινό μεγαλεῖο τονίζει ὅτι μόνο ἡ ἁπλότης καί ὁ κυνισμός μποροῦν νά μᾶς ὁδηγήσουν σ' αὐτό. Τό ἀντίθετο, δηλαδή, εἶναι ἡ μικρότης, πού βασίζεται σέ περιττές καί πολύπλοκες ἐνέργειες συνδυασμένες μέ ὑποκρισία, κρυψίνοια καί ἐπάρατο καθωσπρεπισμό. Ὅλα αὐτά τά θεῖα ἀγάλματα μέ τή γνήσια μεταφυσική τους, ἐκφράζουν συγχρόνως τή ζωή, μέ ὅ,τι ἔχει πιό οὐσιαστικό.

«Ζήτημα ἀναλογιῶν. Ἴσως αὐτό ἀκριβῶς νάναι πού ὁδήγησε τόν Τσαρούχη στήν παρουσίαση τῶν ''Τρωάδων''» — γράφει γιά τό πρόγραμμα τῶν παραστάσεων ὁ Γιάννης Ρίτσος. «Νομίζω, πώς μέ κανέναν ἀπό τούς κλασικούς μάς δέν σύγγενεύει τόσο ὁ Τσαρούχης, ὅσο μέ τόν Εὐριπίδη — παρ' ὅτι, ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάδα, μ' ὅλη τήν ἱστορία της, τή μυθολογία της, τήν τοπιογραφία της, τήν ὀσμή της, τό σῶμα της, ζεῖ κι ἀναβαίνει, συνεχίζεται καί διαρκεῖ, μέσα στό ἔργο τοῦ Τσαρούχη. Ὅποιος γνωρίζει τή ζωγραφική του, τίς σκηνογραφίες του, τίς μελέτες του γιά τίς λαϊκές τεχνες, τά σχέδιά του, τίς μεταφράσεις του, κάθε γραφτό του, τό ξέρει καλά. Στόν Τσαρούχη, ὅπως στόν Εὐριπίδη, ἡ γνώση βγαίνει μέσα ἀπό τό πάθος, ἡ γνώση του εἶναι προσωπική, βιωματική ἐμπειρία ζωῆς, αἰσθησιακῆς συμμετοχῆς, συναναστροφῆς, συνομιλίας, χωρίς ποτέ τό πάθος νά κατακλύζει καί νά καταστρέφει τό ἔργο...».

—Μιά τελευταία ἐρώτηση. Ποιά ἦταν ἡ κύρια πρόθεση πού εἴχατε ὅταν μελετούσατε τίς «Τρωάδες»; Ποιά ἀπό τίς ἰδέες τοῦ ἔργου θέλατε νά τονίσετε περισσότερο;

—Δέ θέλησα νά φέρω κοντά σ' ἐμᾶς τό ἔργο, ἀλλά ἁπλῶς νά δείξω πόσο ε ἶ ν α ι κοντά μας. Πολλοί θά μέ κατηγορήσουν γιατί τό ἔργο δέν εἶναι μεταφρασμένο σέ ἀγνή καί φιλολογική δημοτική, γιά νά δώσει αὐτό πού θεωροῦμε εὐγενικό καί κλασικό. Ἡ γλώσσα, στήν ὁποία μετέφραζαν τό 1900 τήν τραγωδία οἱ δημοτικιστές δέν εἶναι πιά ἡ γλώσσα πού θαυμάζεται ἀπό τούς σημερινούς λογοτέχνες. Συζήτησα ἐπί πολύ, μέ πολλούς φιλολόγους ξένους καί Ἕλληνες γιά νά μάθω ἄν ὁρισμένες φράσεις εἶναι ποιητικές ἤ, «κλισσέ» τῆς ὁμιλουμένης, πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ ποιητές. Οἱ πιό πολλοί, μοῦ εἶπαν ὅτι ὄχι μόνο ὁ Εὐριπίδης, ἀλλά ἰδίως ὁ Σοφοκλῆς, μεταχειρίζεται κοινές φράσεις, πού σ' ἐμᾶς, φαίνονται κάπως παράξενες καί, σέ μερικούς ἀνίδεους ἀπό τέχνη φιλολόγους, ὡς ἀριστουργήματα μεταφυσικῆς. Ἀλλά, ἄς περιοριστῶ σ' αὐτό πού θέλησα νά κάνω ἐγώ. Μιά παράσταση, ἐπαναλαμβάνω, μέ τήν τεχνική καί τούς ἀνθρώπους πού διαθέτει τό σημερινό θέατρο γιά νά ἐκφράσω μιά βαθειά συγκίνηση πού αἰσθάνθηκα ἀπ' τό ἔργο. Μέ διασκεδάζει πολύ μιά ἱστορία ἀναπαράστασης. Εἶναι κάτι πολύ γοητευτικό. Ἀλλά εἶναι ἡ γοητεία τοῦ νά λές μέματα καί παραμύθια στούς ἀφελεῖς καί ὄχι, νά ἐκφράζεις μέ τόν καλύτερο τρόπο τό σεβασμό σου, θέλοντας νά φτάσεις στήν ἐπιστημονική ἀλήθεια...

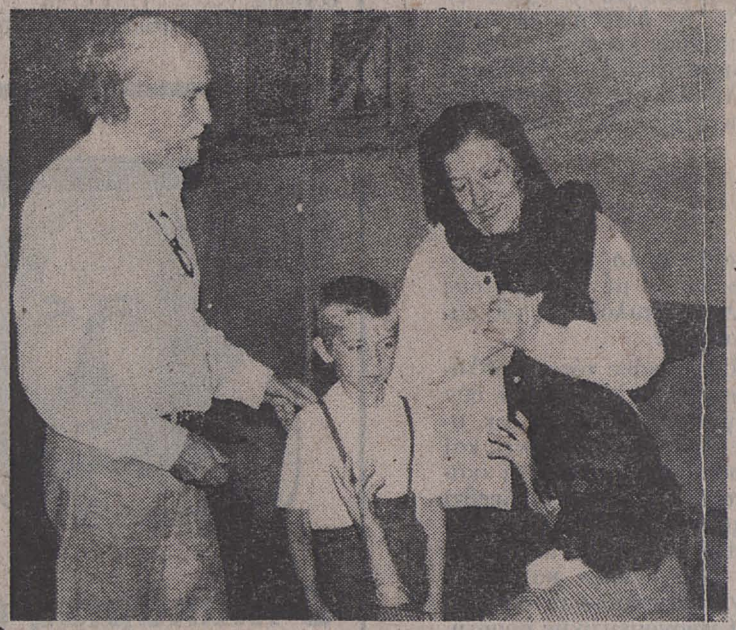

Ὁ ἀποχωρισμός τοῦ μικροῦ Ἀστυάνακτα ἀπό τήν Ἀνδρομάχη (Ἀλίκη Γεωργούλη) μιά ἀπό τίς πιό δραματικές σκηνές τοῦ ἔργου. Ὄρθιοι, παρακολουθοῦν, ὁ Τσαρούχης καί ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ, Σαπφώ Νοταρᾶ.